

‘והמחלוקת גברה, עד שרש"י ז"ל גזר שמן השמים יוכיחו, ואם כשר הוא - לא יעמוד זבוב על הסדן שלו...’

ולא נראה זבוב

09

לפנינו עדות נאמנה על מוצג מדהים שהוצג ב'בית נכאת' (מוזיאון) צרפתי קדמון: קרש חיתוך של קצב שיצאו עליו עוררין, ורבינו רש"י הקדוש גזר ואמר שאם אכן צדיק הוא, לא ייראו עוד זבובים על קרש זה. וכך אכן היה, אף זבוב לא התקרב, גם כשמשחו את הקרש בדבש... | להיכן נעלם הקרש הפלאי?

(הרב ישראל דן)

החפץ: קרש החיתוך העתיק של קצב העיר טרוייש, אותו בירך רש"י שלא יראה עליו זבוב | איפה הוא היום: נראה בעבר בפרז, כיום לא ידוע

מתקבצין, ובכל הדברים שאצל הסדן מלא זבובים אין שום זבוב על זה הסדן.

מתוך הדברים נראה שמדובר בקרש חיתוך קצבים עתיק יומין, אשר נכון לאותם ימים היה מוצג באחד המוזיאונים בפרז בירת צרפת, וסגולתו הנדירה היא שהוא דוחה זבובים לחלוטין. גם אם הוא עצמו יהא משוח בכל חומר המושך אליו זבובים, וגם אם סביבו יהיו זבובים לרוב, אליו הזבובים לא יגיעו.

הסיבה המוסברת שם לצופים היא שמדובר בקרש חיתוך של קצב שיצאו עליו עוררין, ורבינו שלמה יצחקי - רש"י הקדוש - גזר ואמר שקרש זה ישמש כהוכחה על כשרות הקצב: אם אכן צדיק הוא בכל דרכיו, לא ייראו עוד זבובים על קרש זה. וכך אכן היה.

עדותו של ר"א בן הגר"א

עדות דומה לכך אנו מוצאים בדברי הגאון רבי אברהם בן הגר"א מווילנא, בהגהותיו לספר 'שפתי ישנים' לרבי שבתי משורר

הגאון רבי ישעיה הלוי הורביץ, בעל 'עדן ציון', מרבני העיר צפת (כפי שהועתק מכתב ידו אל תוך הספר 'אמרי קדוש', מהודר, עמוד צג):

"עוד שמעתי ממנו, שהיה לו חבר אחד, הרב

יהושע יוסף כלבו, שהיה תלמיד חכם מופלג וירא, אבל גם למד חכמות חיצוניות... ונסע בכל העולם לבקר את כל גנזי מלכים ובתי עקד ספרים וכתבי יד ישנים.

"וסיפר לו שבעיר פאריז ראה 'סדן של עץ של קצב בשר' ישן נושן, ועל כל דבר שנגזר שם נמצא כתוב מה טיבו ואיזה דבר חידוש יש בו. ועל זה הסדן כתוב: שבימי רש"י ז"ל היה טבח שהוציאו עליו שם רע ששחיטתו אינה כשרה (כנודע שבזמן התלמוד וכן בזמן רש"י היה השוחט גם הקצב) והיה עליו מחלוקת בין החכמים, יש שאסרוהו והיה מן החכמים שהכשירוהו, ורש"י היה מן המכשירים. והמחלוקת גברה כל כך, עד שרש"י ז"ל גזר ואמר: שמן השמים יוכיחו, ואם כשר הוא לא יעמוד זבוב על הסדן שלו, כמו באבות פ"ה מ"ה. וכן נתקיים עד היום, שאפילו מושחין אותו בדבש או בשאר מינים אשר הזבובים

סיפר

ככל היוצא מפיו יעשה. הכיסא המיוחד לרש"י בבית המדרש שלו בוורמס

הזבובים, והברכה נשארה לעד. הדברים ידועים גם ממקורות נוספים, כפי שהביא י' ברגר במאמרו 'רש"י באגדת העם' שנדפס בתוך 'רש"י - תורתו ואישיותו' (עמוד 176): "על מקום בית דירתו של רש"י בטריוש הייתה קיימת עוד לפני כמאה שנה חנות של בשר, והיה מספרים על חנות זו שמעולם לא נראה בה זבוב", עיין שם במה שצ"י. ייתכן מאוד כי היינו הך וסגולת בית המטבחים שלא ייראו בה זבובים הייתה בשל קרש החיתוך שהיה בה, אותו הוא שביך רש"י, ומשנלקח קרש החיתוך מאטליו העיר טרוויש אל בית הנכאות בעיר פריז, עברה הסגולה יחד עמה. אם כי כאמור, הסיבה שהביאה את רש"י לברכתו זו משתנה מגירסא לגירסא.

בס, שראו אור בימינו (מאסף 'ישורון', כרך ד, עמוד רנד):

"יש עיר בצרפת ושמה 'טרוא אשמפניע'. והיו דרים שם יהודים הרבה. והקצבים היו נכרים. פעם אחת בערב שבועות שחטו הרבה בהמות מאוד והיו הכל טריפות, ולא רצו לשחוט עוד. ורש"י היה שם באותו פעם. וכה אמר להם: שחטו עלי ובוודאי לא יעפש הבשר, שלא יהא נראה זבוב בבית מטבחים שלהם. וכן הוא עד היום, אף אם יהיה שם בשר משנה תמימה ולא יתעפש ואין זבוב נראה שם".

"טרוא אשמפניע" היא כמובן העיר טרוויש ('טרוואה') שבחבל הארץ 'שאמפן' שבצפון צרפת, שם

זבוב המסלק זבובים

בכדי להשלים עניין זה, יצוין לדבר פלא אשר הביא חד מן קמאי, רבי מתתיהו דלקארט, בספרו 'צל העולם' (שער ח):

"טרם דת נוצרי היה 'ביירגילא' אשר רבו מעלליו ונפלאו פעליו בחכמת התכונה: הוא עשה זבוב נחושתן אשר הקימה במקום ישר מגרשת כל הזבובים הרחק כמטחוי קשת ובהתקרבם אליו מיד 'מותו'... והנה הזבוב... אשר עשה הלא המה במדינת נאפש". ולא יאומן כי יסופר בספר 'נועם המידות' (לרבי נתן עמרם, שאלוניקי תרט"ו, מערכת אות ו):

"אמר המג"ן: אל תתמה על החפץ, שכן עיני ראו כיוצא בזה ממש בעה"ק דמשק יע"א שנמצא שם קאבאני אחת גדולה, שמצויר בה דמות זבוב אחד מאבן, שיש בה סגולה זו, שמעולם לא יכנס לשם זבוב. ועל כן בימות הקיץ ותחילת תוקף החום הרבה מבני אדם ילכו לשם לנוח מתלאה זו, ועל כן קראה בלשונם 'קאהוויא אל דובאניה' על שם פעולתה".

'קאבאני' הוא: בית קפה. מספר איפוא רבי נתן עמרם ממה שעיני ראו ולא זר: בעיר דמשק קיים בית קפה הנושא את השם 'קאהוויא אל דובאניה', היינו: בית קפה ללא זבובים. בבית קפה זה מצויה אבן בצורת זבוב, וסגולת אבן זו היא לסלק את הזבובים. בימי הקיץ החמים, עת נחילי הזבובים מציקים בנוכחותם, נוהגים אנשי העיר לנוח בבית קפה זה ולהינצל מתלאת הזבובים. ●

התגורר רש"י. והנה לפנינו מסורת דומה: ברכה של רש"י על סילוק הזבובים, אולם הסיבה האמורה כאן היא שונה. מדובר בברכה שנועדה לדרכן את קצבי העיר לשחוט מבלי לחשוש לקלקול הבשר על ידי